

מבית לוי

פסקי ומנהגי מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל
גאב"ד ור"מ זכרון מאיר ב"ב ובעל "שבט הלוי"
נערך ע"י הגאון רבי משה שטיין שליט"א

בס"ד

ניסן תש"פ

פסקי הלכות לחג הפסח בעת חירום קורונה (ה)

מיקרוגל

בנוגע למיקרוגל הנני להביא בזה את הדברים שהיו בזמנו בנידון שימוש במיקרוגל לבשר וחלב בזה אחר זה.

כאשר התחילו להשתמש במיקרוגל הבאנו את השאלה לפני מרן זצ"ל אם מותר להשתמש בו גם לבשר וגם לחלב בזה אחר זה, היות וההוראות הן להשתמש בו כשהאוכל מכוסה, וגם אינו משמש לבישול אלא לחימום, ועל כן יש פחות זיעה – אדים מהמאכל, ומרן זצ"ל לא רצה להקל בזה אע"פ שלא היה לו הסבר מדוע לחשוש.

בערב שבת הגדול בפניא דמעלי שבתא נכנסתי למרן זצ"ל, ומיד אמר לי, אני מתכון לומר בדרשת שבת הגדול לא כמו שכתבת במבית לוי. שאלתי על מה הכוונה, וענה בנוגע לשימוש במיקרוגל, ועניתי, חלילה, ברגע שהרבי לא התיר לא נכתב כלום.

ואז אמר לי כך, היום התקשר אלי יהודי משוויץ וסיפר לי שיש לו מיקרוגל, ושמו בו לחימום בקבוק דייסה חלבית לתינוק עם פיטמה מגומי שיש בה חור לאכילה, ובעת שהתחמם ניתז מהדייסה דרך החור של הפיטמה. וכן מצוי שילדים באים הביתה והם מחממים לבד את האוכל, ולא תמיד מכניסים מכוסה, וע"כ בוודאי שאין להקל בו יותר מתנור שאנו מחמירים בו שלא לבשל בתא אחד בזה אחר זה בשר וחלב.

ואמרתי בליבי כמה סייעתא דשמיא בהוראה היתה למרן זצ"ל. וכן אמר לי שלא להכשיר מיקרוגל לפסח כי אין למיקרוגל הכשר גמור ע"י הגעלה.

לאחר זמן התברר לנו ע"י טכנאי למיקרוגל שומר תומ"צ, שאחר שמפרידים את החלק הפנימי של המיקרוגל מהחיצון מוצאים בפנים הרבה שיירי מאכל מעבר לחורי האירור של המיקרוגל, ואמרתי כמה גדולים דברי חכמים.

תרופות

עקב המצב חסרות תרופות מירשם בבתי מרקחת ועל כן אנו מחדדים את ההוראות

מי שלוקח תרופות באופן קבוע למחלות כרוניות, כגון מחלות לב, לחץ דם ועוד, אין לו לשנות כלל מלקיחת התרופות הקבועות, אף אם התרופות שלוקח אינן מופיעות ברשימת התרופות הכשרות לפסח, ולא ישנה לקחת תרופה אחרת המופיעה ברשימה.

ולגבי לקיחת תרופות לחולה כשאינן פיקוח נפש בנטילתן ואינן מופיעות ברשימת התרופות המותרות לפסח, כשיש צורך גדול בלקיחתם מותר לקחתם. וראוי לערב באוכל או במשקה כדי שיהיה ודאי ששים*.

שיניים תותבות וסתימות

מי שיש לו שיניים תותבות, יזהר שלא יאכל בהם בתוך מעל"ע לסוף זמן אכילת חמץ מאכל חמץ חם.

ולענין הכשרתם – אם יכול להגעים בעירוי מכלי ראשון מה טוב, אבל אם יש חשש קלקול יכשירם בכלי שני וינקם היטב כמה פעמים*.

וכן מי שיש בפיו סתימות, כתרים, גשרים וכדומה יש לו להזהר שלא לאכול חמץ חם בתוך מעל"ע לסוף זמן אכילת חמץ.

טבעות שיניים – אלו שיש להם טבעות המורכבות ע"ג השיניים, יש להם לדעת שמלבד ענין ההכשרה, יש חשש חמץ בעין שקשה מאד להוציאו לגמרי ע"י מברשת וקסמי שיניים.

בשנים האחרונות יש השתלת שיניים ודינם כשיניים תותבות.

א. שמעתי ממרן זצ"ל שכל שינוי בלקיחת תרופות עלול להביא את החולה לכלל סכנה. ומעיקר הדין יש להקל בלקיחת תרופות לחולה, כיון שבמקום צורך גדול יש להסתמך על דעת השאלות ור"ת שחמץ מתבטל בששים, ולרוב גם בכדור עצמו יש ששים, וכדאי לערב במשהו שיהיה ודאי ששים. וגם שרוב הרפואות נפסלו מאכילת כלב, ומעיקר הדין אין אחשביה על אכילה לשם רפואה. ועיין בחזו"א (או"ח סי' קט"ז אות ח' ד"ה טבלאות) ומבית לוי (ח"א) במאמר הגאב"ד דז"מ הגר"ח הלוי ואזנר שליט"א. וכ"כ להלכה בשד"ח.

ב. עיין בשבט הלוי (ח"א סימן קמ"ח, וח"ד סימן ע"ד), דלרוב אין במה שאוכל ושותה חום שהיס"ב, וגם עיקר האכילה הוא מכלי שני שנפסק הקילוח דדינו ככלי שלישי, ומה שאוכל לפעמים דבר גוש די"א דדינו ככ"ה, הרי כתב החת"ס ביור"ד סימן צ"ה שיש להקל בזה לעת הצורך, ורוב תשמישו ודאי אינו כן, והמחבר בסימן תנ"א ס"ו מיקל לילך בתרוב תשמישו, וגם הרמ"א דמחמיר בזה כתבו האחרונים דאינו מעיקר הדין ובדיעבד יש לסמוך על רוב תשמישו, וגם הוא אינו ב"י שהרי צריך להזהר שלא לאכול בו בתוך מעל"ע חמץ חם, וע"כ גם בהגעלה בכ"ש סגי, היכא דא"א בעירוי מכ"ה, ע"כ.

ג. אלא שקשה להסירם וע"כ עכ"פ כדאי להמנע מאכילת חמץ עוד לפני ערב פסח, ולהשתדל ככל האפשר בנקיון בין השיניים.

**היות ובשנה זו יש הרבה שעושים סדר בפעם הראשונה
ע"כ הננו להביא כאן את הדברים הנצרכים לעריכת הסדר
כדי שידעו לקנות ולהכין בזמן**

- ☐ קיטל - נקי ומכובד
- ☐ זרוע - העולם נוהגים ליקח גרון של עוף, ומרן זצ"ל נהג ליקח כתף של עוף.
- ☐ ביצה – מי שלא השיג ביצה יקח שני מיני בשר כמו"ש הב"י סי' תע"ג ס"ד בשם הרמב"ם ושאר הראשונים, ע"ש מגמרא פסחים (קיד:).
- ☐ מרור - יש נוהגים לקחת חריין – חזרת, ויש נוהגים ליקח חסה, וכן נהג מרן זצ"ל, וצירף לזה מהחזרת.
- ☐ כרפס - העולם נוהגים לקחת תפוח אדמה, ומרן זצ"ל נהג לקחת פטרזוליה וסלרי [ויש נוהגים לקחת צנונית] והעיקר שיהיה דבר שברכתו בורא פרי האדמה.
- ☐ חרוסת - לעשית חרוסת צריך: תפוחים שקדים ואגוזים קנמון וזנגביל.
- ☐ יין - ומיץ ענבים לד' כוסות
- ☐ מצות
- ☐ מלח עבור מי מלח

בהמשך נביא כיצד להכין אותם

הכנות ליו"ט וליל הסדר

הכנת צורכי הסדר בערב יו"ט

יש להכין את צרכי הסדר ולערוך את השלחן מבעוד יום, כדי שיוכלו לערוך את הסדר מיד לאחר תפילת ערבית. אם לא הכין את כל הצריך לסדר, יש דברים שאפשר לעשותם גם בליל יו"ט, באופנים שנבאר להלן.

מרגלא בפי מרן זצ"ל שפסח הינו חג שבו יש לכל אחד לשמור על מנהגי אבות. וע"כ הבאנו בזה מנהגי מרן זצ"ל, והשתדלנו לציין גם מנהגים נוספים.

- א. זרוע – לוקחים כנף של עוף מבושל וצולים אותו ע"ג להבת הגז. [אין לאכול את הזרוע בליל הסדר לפי שאין אוכלים צלי בלילה והמנהג לאכול את הזרוע בסעודת יו"ט שחרית].
- ב. ביצה – מבשלים ביצה בקליפתה ואח"כ צולים אותה. [ונוהגים ליקח כלי מיוחד לבישול ביצים בקליפתן בפסח]. את שני התבשילין זרוע וביצה, יצלה מבעוד יום. וכן הלוקחים ירק מבושל לכרפס יבשלוס מבעו"י. לא צלה מבעו"י, מותר לצלות בלילה את הזרוע רק אם אוכל למחרת, אבל אם אינו אוכל את הזרוע, אסור. וכן את הביצה מותר לבשל רק אם אוכלה בלילה או למחרת ביו"ט, וכן הדין בכרפס.
- ג. כרפס – פטרזיל (פעטרעשקע) מבושל, ומצרף לזה צעלליר (סלרי)

א. דהוא במקום הזרוע, וכתב בויג"מ (סימן ג' אות ד') שכן נהג רבינו הדברי יואל מסאטמאר זצ"ל, [ורבים נוהגים ליקח את המפרקת (צואר), וכתב פמ"ג (סימן תע"ג בא"א ז') שאינו יודע טעם דמה לי זה מה לי שאר בשר (כיון שממילא אינו זרוע), וע"ע בספר יסוד ושורש העבודה (שער ט' פ"ד) שהביא מנהג זה, וכתב שיזהר שלא יהא מבשר עוף, ויש נוהגין ליקח ירך של עוף שדומה לזרוע של בהמה, עי"ש בויג"מ]. מרן זצ"ל היה רגיל לפרש מ"ט הנהיגו לקחת זרוע זכר לפסח וביצה זכר לחגיגה, לפי שקרבן פסח אולי יש אפשרות להקריבו בזה"ז (עיין בתשובת החת"ס לחותנו הגרע"א זצ"ל) אבל קרבן חגיגה אין שום אפשרות להקריבו בזה"ז, וע"כ לוקחים ביצה שהיא זכר לאבילות, לזכר קרבן חגיגה שבו ניכרת אבילות החורבן שאין אנו יכולים להקריב קרבנות.

ב. עיין שו"ע סימן תע"ג ס"ד שנוהגין שהבשר יהיה צלי. וכתב רמ"א שהמנהג שגם הביצה צלוייה.

ובמ"ב (ס"ק ל"ב) שאין לאכול את הזרוע בלילה. ובח"א כתב רע עלי המעשה שזורקין הזרוע והוא ביזוי מצוה ומצוה להניח ביו"ט [שני בחו"ל] בבוקר לתוך הצלי שצולין ליו"ט ואוכלים אותו, ע"כ.

ג. א"ל מרן זצ"ל שמנהג בית אבותיו היה ליקח פעטרזיל וכמ"ש בתו"ט (פ"ט דשבת משנה ה') דנוהגין ליקח פיטרזיל שנקרא בלשון חכמים כרפס, ואיתא בירושלמי מאי כרפס פעטרזילין וכ"כ מג"א (תע"ג סק"ד) שכן המנהג ותמה מ"ט לוקחין אותו והא יש בו ספק ברכה בופה"א כיון שטוב מבושל יותר מחי ע"ש. וכ"כ ח"א (כלל ק"ל ס"ה) שכן המנהג בכל אשכנז, ולצאת מחשש המג"א דשמא הברכה על חי שהכל מבשלים אותו. ומנהג הח"ס כמ"ש בשו"ת אור"ח (סימן קל"ב) ששמעו מרבו הגר"נ אדלר זצ"ל דטרח ומצא דכרפס הוא צעליר, [ומהר"צ דושינסקי זצ"ל הניח בקערה חי ולאכילה לקח מבושל להנצל מחשש המג"א הנ"ל], ויש נוהגים ליקח צנוניות ולא לקחו תפו"א שחששו שברכתו שהכל [עיין ויג"מ סימן י"ז אות ז'], כן נהג הדב"ח מצאנז, וכ"כ בקיצע"ע (סימן קי"ח ס"ב) ליקח צנון, ויש שחששו שצנון חריף וברכתו שהכל. ורבים נוהגים ליקח תפו"א. [ונוהג מרן ליקח ממינים שחוץ לקערה, וכ' מרן הגאב"ד זכרון מאיר שליט"א שיתכן שלא היה בקערה רק מעט, ושלא להבדיל בין הבנים שאלו יקבלו מהקערה ואלו מחוץ לקערה].

מבושל, (ויש נוהגים ליקח תפוז"א מבושל או צנונית).^ג
ד. **מרור** – לוקחים חסה. וצריך לבדוק מבעוד יום היטב מחמת תולעים, ולאחר שבדקן היטב לוקחים הקלח והעלים.^ד
יש לקחת חסה מגידול מיוחד ללא תולעים שבדיקתה קלה, ע"י שטיפה בברז ומראית עין אח"כ. ואם מ"מ יש חשש תולעים יקח רק את הקלח לאחר בדיקה.
אף אם החסה גדילה במצע מנותק שאינו יונק מן הקרקע ברכתו בופה"א.^ה
לוקחים חזרת (חריין) למרור, [והלוקחים ממנו כתוספת לכורך, ולהנחה בקערה לחזרת], ירסקו במגרדת מבעוד יום. וכסנו עד תחילת הסדר שלא יפיג חריפותו. [ואז יפתח את הכלי כדי שלא יהיה חריף מדאי ולא יוכל לאכול כשיעור, וגם יכול לבוא לידי סכנה].
שכח לטחון מבעו"י יכול לרסק בלילה בשינוי. (שירסק ע"ג מפה או על השלחן ולא לתוך קערה).^ו

ה. **חרוסת** – נעשית מתפוחים שקדים ואגוזים, קנמון וזנגביל, ונותנים בה יין.^ז
יש לחתוך את הפירות מבעוד יום. לא טחנם מבעו"י מותר לטחון בלילה בשינוי. ומותר לחתוך דק דק בסכין גם בלא שינוי.^ח

ו. **מי מלח** – יעשה מבעוד יום. לא עשה מבעו"י, יכול לעשות בלילה.

יין לד' כוסות

ז. **מצוה לקחת יין אדום לד' כוסות**, אם אין הלבן משובח ממנו.^ט
ח. **והלוקח יין לבן יערבנו עם קצת יין אדום להאדימו.** [אבל המאדימו

ד. כמ"ש בשו"ת חכ"צ (סימן קי"ט), ושו"ת חת"ס (סימן קל"ב) שחזרת שבו עיקר המצוה הוא הירק הנקרא סאלאט. ועיין במג"א (סימן תע"ה ס"ק י"ד), שאנו נוהגין ליקח חריין למרור והוא תמכא השנוי שלישי במשנה. ולענין אכילת העלין עיין בכף החיים (ס"ק צ') ושאר אחרונים שהובאו דבריהם בויג"מ (סימן כ"ה אות ד'). (בשבה"ל (ח"ט סי' ש"ח) כ' לגבי ירק הלבן אינטיבוס שלא התיר בזה והענין צריך בירור).
ה. מבית לוי מועדים במכתבי תורה בסוף הספר (סי' ד'), דאף על פרי האדמה הגדל בעציץ שאינו נקוב מברכין בופה"א ודלא כהסוברים שאין מברכין בופה"א. [וכן דעת מרן החזו"א לברך על הגדל בעציץ שאינו נקוב בופה"א]. וע"ע בשבה"ל (ח"א סי' ר"ה, בהערות לס' ר"ד במג"א ס"ק ד') שבחיי"א (כלל נ"א סי"ז) ובנשמת אדם (כלל קנ"א ס"ג) נוטה שעל פרי האדמה הגדל בעציץ שאינו נקוב אינו מברך בורא פאי האדמה. ובשבה"ל דן עפ"ז בגידולי מים וסיים ויותר מסתבר לברך ברכתו הראוייה.
ו. שו"ע סי' תק"ד ובמ"ב (ס"ק י"ט).
ז. עיין שו"ע סי' תע"ג ס"ה.
ח. סי' תק"ד מ"ב ס"ק י"ט. [וע"ע בחק יעקב סי' תע"ג ס"ק כ"ה].
ט. שו"ע סימן תע"ב ס"א, דכתיב אל תרא יין כי יתאדם אלמא דהאדמימות מעלה וחשיבות, ועוד זכר לדם שהיה פרעה שוחט בנ"י.

ע"י צבע מאכל או שאר משקה אדום לא עשה כלום]. וכשנותן ביו"ט יתן את היין הלבן לתוך האדום, ולא יתן יין אדום לתוך הלבן מחשש צביעה באוכלין^ט.

ט. מותר ליקח למצות ד' כוסות מיין ענבים, ולכתחילה יוסיף לו יין. ואם הוא מיין ענבים טבעי 100% שמצוי היום, מספיק שיוסיף מעט יין^א.

י. מותר להוסיף למיין ענבים מים בכמות כזאת שנשאר מורגש הטעם היטב והכל לפי הענין. [כמובן שאין זה באותה כמות שניתן להוסיף מים ליין, כיון שביין יש טעם חזק יותר].

יא. יין מוגז יש לו דין יין (אם טעמו כטעם יין).

יב. מי שמזמין לסדר אורחים שאינם שומרי שבת, יבשל את היין כדי שלא יאסר במגעם. גם מיין ענבים מפוסטר צריך לבשל כיון שאינו נחשב כמבושל ע"י הפיסטור^ב.

יג. בקבוקי יין עם פקק הברגה ממתכת יש לפתוח מבעוד יום. לא פתח מבעוד יום יעשה בלילה נקב בפקק ואח"כ יפתח. [בפקקי פלסטיק מקילים יותר כפי ששמעתי וראיתי אצל מרן זצ"ל].

יד. חמר מדינה – בזמנינו לא מצוי חמר מדינה כשר לפסח שניתן לקדש עליו^ג.

דין בשר לסעודת הלילה

טו. נוהגים שלא לאכול בליל פסח בשר צלי, כולל בקר ועופות כל דבר שטעון שחיטה. ואפילו לא נצלה ע"ג האש אלא בקדירה בלי מים ושאר

י. שמעתי ממרן זצ"ל, ועיין בשבט הלוי (ח"ט סי' ע"א, וח"י סי' נ"ו), דדעת רוב הפוסקים (בסי' ש"כ סי"ט) במ"ב (ס"ק נ"ו) דאין צביעה באוכלין ובמשקין בכל אופן אפילו כשנותן יין אדום בתוך לבן, ואפילו אם מכוין לעשות מראה במשקה מסתברא דאין להחמיר כ"ג מהפמ"ג, ולפמ"ש בנשמת אדם נכון למנוע מזה, עכ"ד המ"ב. וע"כ מדינא ודאי שרי והרוצה להחמיר לכתחלה יש לו מקום. ובפרט שבשו"ת רב פעלים (ח"ג סי' י"א) חושש לדעת הגינת ורדים דיש צביעה במשקין מדרבנן, וע"ש.

יא. שבט הלוי (ח"ט סי' נ"ח), אף שהוא בדרגה פחותה מדין סוחט אשכול של ענבים ועושה עליו קידוש היום, מפני שעומד לתסוס ולהעשות יין, משא"כ מיין ענבים שלנו (שאינו עומד לתסוס ולא יהיה בו אלכוהול אף לאח"ז). ושמעתי ממרן זצ"ל דלכתחילה יוסיף יין, ולמיין טבעי סגי במעט יין. (ובמיין ענבים שייצרו לפני שנים היה מורה שיוסיפו רוב יין). ודין יין מוגז שמעתי ממרן זצ"ל.

יב. שמעתי ממרן זצ"ל, שיש מבושל אינו נאסר במגע נכרי כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קכ"ג ס"ג. אבל פיסטור אין דינו כבישול לענין זה כיון שאין היין נחסר ואין משתנה ריחו וטעמו ע"י הבישול. ועיין בשבט הלוי (ח"ב סי' נ"א, וסו"ס מ"ג, ובח"ז סי' רל"ד אות ד'). ומברכין על יין מבושל בופה"ג ומקדשין עליו כמבואר בהלכה בשו"ע או"ח סי' ער"ב ס"ח ע"ש. ובדין מחללי שבת בזמנינו עיין בשבט הלוי ח"ב סימן נ"ג. ולגבי עצם הזמנת אורחים שאינם שומרי תורה ומצוות ליום טוב, מחשש שמא ירבה בשבילן, עיין בשבה"ל (ח"ח סי' קס"ה ה') להקל בתיוק שנשבה, וע"ש באות א' בגדר תיוק שנשבה.

יג. שמעתי ממרן זצ"ל, שבזמנינו באר"י נראה שמיין פירות טבעי אינו נחשב לחמר מדינה. וגם קפה שהוזכר בפוסקים (מ"ב סי' רצ"ו סק"ו) נראה שאינו חמר מדינה בזמנינו. ושכר בסי' ער"ב ס"ט שבזמנינו נעשה משעורים הוא חמץ גמור. וי"ש (שם סק"ל) כיון שצריך לשתות ממנו עכ"פ רוב כוס קשה לקיים זאת כמ"ש במ"ב (סי' רצ"ו סק"ט), ולחולה בודאי שאינו שייך.

יד. [שו"ע סימן תע"ו סעיפים א-ב דבמקום שנהגו שלא לאכול צלי אין אוכלין. ובמ"ב סק"א (ממ"א וש"א) דאפילו צלי קדר (בלא שום מים) אסור, מפני מראית עין, שלא יטעו להתיר גם צלי אש. ואפילו בשלו בתחלה במים ואח"כ עשאו צלי קדר יש לאסור מטעם זה. ומיהו לצורך חולה קצת יש להקל בזה, (מג"א והרבה אחרונים דלא כפר"ח). ואם היה צלוי ואח"כ בישלו מותר לכל].

משקים, רק במוהל היוצא ממנו^י. אבל בשר שטיגנו בכמות של שמן, מותר לאוכלו בליל פסח^{טו}.

טז. בשר צלי שמבשלים היום עם מים מותר באכילה אף שנקרא בפי העולם בשר צלי. ומ"מ כדאי להוסיף בעשיתו מים יותר מן הרגיל כדי שיהיה ניכר מרק ממש^{יז}.

מצות

יז. יבדוק את המצות שמא יש בהן כפולות.
יח. מכינים מצות גדולות ככל האפשר עבור הקערה כדי שיספיקו לשיעור אכילת הכזיתים למצות אכילת מצה.

יט. קיטל – נוהגים להקל לאבל תוך יב"ח על אביו ואמו, או תוך שלושים על שאר קרובים [כגון שלא נהג שבעה לפני הרגל], ללבוש את הקיטל בסדר. וכן לחתן בשנה ראשונה^{יז}.

כ. הסיבה – מכינים כרים להסיבה.

טו. שמעתי ממרן זצ"ל, דהפמ"ג דן (ביו"ד סימן פ"ז במ"ז סק"א) אם טיגון דינו כבישול לגבי בב"ח דהפמ"ח מחמיר, ויש מצדדים להקל ע"ש. ולגבי פסח יש להקל כשמיטגנו בשמן ממש, אבל לא כאשר שם רק מעט שמן שלא ידבק למחבת.

טז. תשובת שבה"ל (ח"ט סי' ק"כ), עפמ"ש בשע"ת סי' תע"ו בשם המחזיק ברכה דכל שיש מרק, אפילו נצטמק אח"כ אינו צלי מן הדין וכדאי למעשה לעשות כמ"ש בפנים ע"כ.

יז. שמעתי ממרן זצ"ל. [ועיין במ"ב (סימן תע"ב ס"ק י"ג) שכתב לגבי אבל, וקיטל נהגו שלא ללבוש (ב"ח ושא), ומ"מ הלבוש אין מוחין בידו (ח"א, משום דהט"ז וח"י הסכימו שיכול ללבוש), ע"כ. וכ"כ בשו"ע הרב (ס"ד) שיכול ללבוש ובשו"ת מנחת אליעזר (ח"ג סי' ס"ו). ולגבי חתן עיין בויגד משה סי' י"ב].